

TEMEL İDARE HUKUKU

KISA ÖZET

KOLAY AÖF

1.ÜNİTE-İDARE KAVRAMI, İDARE HUKUKU VE İDARİ TEŞKİLATA HAKİM OLAN İLKELER

İDARE KAVRAMI

idare: Genel anlamda idare, belli bir amacın gerçekleştirilmesi için kurulan örgüt veya bu amaca ulaşmak için yürütülen planlı insan faaliyeti demektir.

Kamu idaresi-Özel idare Ayrımı: idare olgusu, bir devlette görüldüğü gibi, özel hayatın her alanında, bir şirkette, bir vakıfta, bir dernekte, hatta bir apartmanda da görülür.

idare Organı (Organik Anlamda idare):

- 1. idare Organının Yasama Organından Ayrılması:** idare organının yasama organından ayrılmasında bir mesele yoktur.
- 2. idare Organının Yargı Organından Ayrılması:** idare organının yargı organından ayrılmasında da bir mesele yoktur

3. idare Organının Yürütme Organından Ayrılması: idare organı, Anayasa'mızın 123 ila 137'nci maddelerinde düzenlenmiştir.

Anayasa'mızın planına göre "idare"yi, yürütme organının diğer kesimlerinden ayırmak oldukça kolaydır. Anayasa'mıza göre, idare organı, yürütme organının Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu dışında kalan kısmıdır. Bakanlar Kurulu da başbakan ve bakanlardan oluşmaktadır.

idari Fonksiyon (Fonksiyonel Anlamda idare):

Geleneksel olarak "devletin hukukî fonksiyonları" üçe ayrılır: "Yasama fonksiyonu", "yürütme fonksiyonu" ve "yargı fonksiyonu". Çok genel olarak ve sırf bir başlangıç şkrri vermek üzere, devletin, yasama fonksiyonuyla kural koyduğunu, yürütme fonksiyonuyla bu kuralları uyguladığını ve yargı fonksiyonuyla da bireyler arasında ve bireyler ile kendisi arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkları çözdüğünü söyleyebiliriz.

- 1. idari Fonksiyonun Yasama Fonksiyonundan Ayrılması:** Yasama organından çıkan işlemler yasama fonksiyonunu, idare organından çıkan işlemler ise idari fonksiyonu oluşturur.

2. idari Fonksiyonun Yargı Fonksiyonundan Ayrılması: Organik (şekli) ölçüte göre yargı fonksiyonu, yargı organlarının, yani mahkemelerin her türlü faaliyetinden oluşmaktadır.

- a) Organik Unsur: Yargı Organından Çıkma
- b) Maddî Unsur: Hukukî Uyuşmazlıkları Çözme

3. idari Fonksiyonun Hükümet Fonksiyonundan Ayrılması: Yürütme fonksiyonu, devletin yasama ve yargı fonksiyonu dışında kalan faaliyetlerini kapsar.

idari Fonksiyona Ek: idari fonksiyon, yukarıdaki gibi devletin yasama ve yargı fonksiyonu ile yürütme organının siyâsî fonksiyonu dışında kalan fonksiyonu olarak tanımlanabilir. Ancak idari fonksiyon, devletin bu fonksiyonundan ibaret değildir. Zira, aşağıda göreceğimiz gibi devlet dışında, il özel idaresi, belediye, köy, üniversiteler, TRT, KiT'ler gibi kamu tüzel kişileri vardır. Bunların fonksiyonu da idari fonksiyon kapsamındadır.

İdari Fonksiyonun Özellikleri:

idari fonksiyonunu başlıca özellikleri şu şekilde sıralanabilir

1. idari fonksiyonun amacı kamu yararını gerçekleştirmektir.
2. idari fonksiyonun konusu, kamu hizmetleridir.
3. idari fonksiyon, idari işlem ve eylemlerle yürütülür.

4. idari fonksiyon, kamu gücü kullanılarak yerine getirilir.
5. idari fonksiyon, süreklidir.
6. idari fonksiyon kendiliğinden harekete geçer.
7. idari fonksiyon bireylerle doğrudan doğruya ilgilidir

idare Hukukunun Tanımı;

“idare hukuku”, biri geniş, diğeri dar olmak üzere iki değişik anlamda tanımlanmaktadır

1. Geniş anlamda idare hukuku, idarenin kuruluş ve işleyişine uygulanan hukuk kurallarının bütünüdür.

idare Hukuku Sistemleri;

1. Anglo-Sakson Sistemi: Adli idare Sistemi
2. Kara Avrupası Sistemi: idari Rejim

idare Hukukunun Doğumu ve Gelişimi;

idare hukuku, Fransa’da 19’uncu yüzyılda çok özel koşullar neticesinde doğmuş ve yavaş yavaş gelişmiştir. Fransa’da Fransız ihtilali’nden sonra, 16-24 Ağustos 1790 tarihli kanun’la, “idari ve adli makamların ayrılığı ilkesi” kabul edilmiş ve hakimlerin idareye karşı açılmış davalara bakmaları, idari işler hakkında karar vermeleri cezaî müeyyideye bağlanarak yasaklanmıştır

idare Hukukunun Özellikleri;

idare hukukunun başlıca özellikleri şunlardır

1. idare hukuku genç bir hukuk dalıdır.
2. idare hukuku “tedvin” edilmemiş bir hukuk dalıdır.
3. idare hukuku, büyük ölçüde, “içtihadî” bir hukuk dalıdır.
4. idare hukuku, bağımsız bir hukuk dalıdır.
5. idare hukuku “statüsel” niteliktedir. Yani idare hukuku durumları akdî ve iradî değil, kanuni ve nizamidir.
6. idare hukuku işlemleri “tek-taraşı”dır.
7. idare hukukundan doğan uyuşmazlıklara, kural olarak, idari yargıda karara bağlanır.

idare Hukukunun Uygulama Alanı;

idarenin bazı faaliyetleri idare hukukuna değil, özel hukuka tabidir. Bu tür faaliyetlerde idare, aynen bir özel hukuk kişisiymiş gibi hareket etmektedir

Kamu Gücü Ölçütü: Maurice Hauriou tarafından ortaya atılmış olan “kamu gücü ölçütü”ne göre, idarenin kamu gücü kullanarak yaptığı işler idare hukukuna tabidir.

Kamu Gücü Ayrıcalık ve Yükümlülükleri: Yukarıda görüldüğü gibi, idare hukukunun uygulama alanı kamu gücü ayrıcalık ve yükümlülükleriyle belirlenmektedir. Kamu gücü ayrıcalık ve yükümlülükleri, özel hukukta görülmeyen, özel hukuku aşan birtakım yetki ve durumlar olarak tanımlanabilir.

idare Hukukuna Hakim Olan ilkeler;

Anayasa’mızın 1’inci maddesine göre, “Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir”. Anayasa’mızın 2’nci maddesine göre ise “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir”

Hukuk Devleti ilkesi;

Anayasa'mızda tanınmış temel ilkelerden idare hukuku bakımından en önemlisi şüphesiz hukuk devleti ilkesidir. 1982 Anayasa'sının 2'nci maddesine göre, "Türkiye Cumhuriyeti... bir hukuk devletidir".

TANIM: Hukuk devleti, en kısa tanımıyla, faaliyetlerinde hukuk kurallarına bağlı olan, vatandaşlarına hukukî güvenlik sağlayan devlet demektir

idarenin Kanuniliği ilkesi;

"idarenin kanuniliği ilkesi"ne, "kanuni idare ilkesi" veya "yasal yönetim ilkesi" de denir

a) Kanuna Dayanma ilkesi (idarenin Secundum Legem Özelliği): Yasama yetkisi "asıl" bir yetkidir. Yasama organı, bir alanı doğrudan doğruya düzenleyebilir.

b) Kanuna Aykırı Olmama ilkesi (idarenin intra Legem Özelliği): idarenin eylem ve işlemleri kanuna aykırı olmamalıdır. idarenin eylem ve işlemleri kanunun çizdiği sınırlar içinde, yani intra legem olmak zorundadır

İDARİ TEŞKİLATA HAKİM OLAN TEMEL İLKELER

idarenin kuruluşuna "merkezden yönetim" ve "yerinden yönetim" olmak üzere iki ilke hakimdir. Yerinden yönetim ilkesi de yer ve hizmet yönünden olmak üzere ikiye ayrılır.

Merkezden Yönetim ilkesi:

TANIM: Merkezden yönetim, kamu hizmetlerinin, "devlet" yani "merkezî idare" tarafından yürütülmesidir

Kamu hizmetleri değişik bakanlıklar tarafından yürütülse de bu hizmetler, tek bir tüzel kişi adına, "devlet" adına yürütülür. Bu hizmetlerin yürütülmesinde kullanılan yetki de tek bir yetkidir ve "devlet yetkisi"dir. Türk idare hukukunda burada "devlet" dediğimiz tüzel kişiye, "merkezî idare" denmektedir.

Merkezden Yönetimin Özellikleri:

Merkezden yönetimin başlıca özellikleri şunlardır: (a) Merkezden yönetimde tek bir tüzel kişilik vardır. O da "devlet tüzel kişiliği"dir. (b) Devlet, yani merkezî idare, kamu hizmetlerini konularına göre bölerek bakanlıklar şeklinde örgütlemiştir

Merkezden Yönetimin Yarar ve Zararları:

Merkezden yönetimin çeşitli yarar ve zararları vardır:

a) Merkezden Yönetimin Yararları: (1) Merkezden yönetim güçlü bir devlet yönetimi sağlar. (2) Merkezden yönetimin bölgeler arasında eşitliği sağlayıcı bir etkisi vardır. Keza merkezden yönetim ulusal birliği güçlendirir.

b) Merkezden Yönetimin Zararları: (1) Merkezden yönetim, bürokrasi ve kırtasiyeciliğe yol açar. (2) Merkezden yönetim, hizmetlerin yöresel ihtiyaçlara göre yürütülmesini güçleştirir.

Yetki Genişliği ilkesi:

"Adem-i temerkûz" veya günümüz Türkçesindeki yerleşik ismiyle "**yetki genişliği**", merkezden yönetimin yukarıda sayılan sakıncalarını gidermek, özellikle kırtasiyeciliğin önüne geçmek için geliştirilmiş bir ilkedir. Anayasa'mızın 126'ncı maddesinin 2'nci fıkrası bu ilkeyi "illerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır" demek suretiyle açıkça kabul etmiştir.

Yerinden Yönetim (Ademi Merkeziyet ilkesi):

"Yerinden yönetim" veya daha doğru bir tabirle "adem-i merkeziyet", bazı kamu hizmetlerinin devlet dışındaki kamu tüzel kişileri tarafından yürütülmesi demektir.

Yerinden Yönetimin Varlık şartları;

Yerinden yönetimden, yani adem-i merkezietten bahsedebilmek için şu şartların gerçekleşmiş olması gerekir:

- Bir kuruluşun yerinden yönetim kuruluşu olabilmesi için her şeyden önce merkezî idareden ayrı bir kamu tüzel kişiliğine sahip olması gerekir
- Bir kuruluşun yerinden yönetim kuruluşu olabilmesi için personel bağımsızlığına sahip olması gerekir.

Yerinden Yönetimin Çeşitleri;

Yerinden yönetim, yani adem-i merkeziet, “yer” ve “hizmet” yönünden yerinden yönetim olmak üzere ikiye ayrılır:

- Yer Yönünden Yerinden Yönetim (Mahallî Adem-i Merkeziet): Mahallî idareler (Yerel Yönetimler)
- Hizmet Yönünden Yerinden Yönetim (Hizmet Adem-i Merkeziet) “Hizmet yönünden yerinden yönetim”e, “hizmet adem-i merkeziet” de denir.

Yerinden Yönetimin Yarar ve Zararları;

Yerinden Yönetim Yararları: (a) Yer yönünden yerinden yönetim demokratik ilkelere daha uygundur. (b) Yerinden yönetim kırtasiyecilik ve bürokrasiyi azatır. (c) Yerinden yönetim sisteminde hizmetler ihtiyaçlara daha uygun bir şekilde yürütülür

Yerinden Yönetimin Zararları: Yukarıdaki yararlarına karşılık yerinden yönetim sisteminin bazı zararları da vardır: (a) Bölgeler arasında eşitsizlikleri arttırabilir; ülkenin birliğini bozabilir. (b) Yerel yönetimler partizanca uygulamalara yol açabilir. (c) Yerinden yönetim kuruluşları yeterli mali ve teknik imkânlarla sahip değillerse hizmetin yürütülmesinde aksaklık doğabilir.

Kamu Tüzel Kişiliği:

Hukukta “kişi”, hak ve borçlara sahip olabilen varlıklara denir. “Kişi” olmanın bazı sonuçları vardır: (1) Kişiler, irade açıklayabilirler. (2) Kişiler, hukukî işlemler yapabilirler. (3) Kişiler, malvarlığına sahip olabilirler. (4) Kişiler, hak ve borç altına girebilirler. (5) Kişiler, sorumluluk sahibidirler. (6) Kişiler, mahkemeler huzurunda davacı ve davalı olabilirler.

Anayasa’yla veya Kanunla Nitelendirme;

Bir tüzel kişi, Anayasa’yla veya kanunla “kamu tüzel kişisi” olarak nitelendiriliyorsa haliyle ortada bir problem yoktur. O tüzel kişi, bir kamu tüzel kişisidir.

a) Anayasa’yla Nitelendirme: Bazı kamu tüzel kişilerinin kamu tüzel kişiliği doğrudan doğruya Anayasa’dan kaynaklanmaktadır.

b) Kanunla Nitelendirme: Aynı şekilde bir tüzel kişi, bir kanunla bir “kamu tüzel kişisi” olarak nitelendiriliyorsa ortada yine bir problem yoktur. O tüzel kişi tartışmasız kamu tüzel kişisidir.

Anayasa’yla veya Kanunla Nitelendirme Yoksa;

a) Birinci şart: Tüzel Kişi, Devlet Tarafından Kurulmuş Olmalıdır.-Bir tüzel kişinin kamu tüzel kişisi olabilmesi için, özel kişiler tarafından değil, devlet tarafından kurulmuş olması gerekir

b) İkinci şart: Tüzel Kişi, Kamu Gücü Ayrıcalıklarıyla Donatılmış Olmalıdır.-Devletin kanunla kurduğu her tüzel kişi sırf bu nedenden dolayı ve kendiliğinden kamu tüzel kişisi olmaz

İdarenin Bütünlüğü ilkesi: Hiyerarşi ve Vesayet:

Yukarıda gördüğümüz gibi, idare parçalanmış yapıdadır. Bir kere merkezî idare (devlet) ve yerinden yönetim kuruluşları şeklinde bir bölünme vardır. Merkezî idare (= devlet) dahi kendi içinde başkent teşkilatı ile taşra teşkilatı olarak bölünmüştür.

Başkent teşkilatı kendi içinde bakanlıklara, taşra teşkilatı ise illere, iller ilçelere, ilçeler ise bucaklara bölünmüştür. Keza, yerinden yönetim kuruluşları da yer yönünden ve hizmet yönünden olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Her grup da kendi içinde bölünmüştür.

Hiyerarşi:

“Hiyerarşi” kelimesi yerine eskiden bizde “silsilei meratip (mertebeler silsilesi)” terimi kullanılırdı. Silsile-i meratip, rütbe sırasına göre büyükten küçüğe veya küçükten büyüğe doğru sıralama demektir
TANIM: Hiyerarşi, biri dışında, her görevlinin diğer bir görevliye tabi olduğu bir personel düzenidir

Hiyerarşik Gücün Kapsamı (Hiyerarşik Yetkiler): Hiyerarşi ilişkisinde üstlerin astlar üzerinde sahip olduğu güce hiyerarşik güç, bu güçten kaynaklanan yetkilere de hiyerarşik yetki denir.

Hiyerarşi Yetkisinin Özellikleri: (a) Hiyerarşi yetkisi aynı kamu tüzel kişisi içinde geçerli bir yetkidir. (b) Hiyerarşi yetkisi, bir “genel yetki”dir. Her hiyerarşik üst, bu yetkiye kendiliğinden sahiptir. Bu yetkinin hiyerarşik üste, ayrıca kanunla verilmesine gerek yoktur. (c) Hiyerarşi yetkisi, kendiliğinden veya ilgililerin başvurusu üzerine kullanılabilir.

idari Vesayet

Amacı.–“idari vesayet”, merkezî idare (= devlet) ile yerinden yönetim kuruluşları arasındaki bütünlüğü sağlamaya yönelik bir hukukî araçtır

Anayasal Dayanağı.–idari vesayet yetkisi bizzat Anayasa tarafından öngörülmüş bir yetkidir

idari Vesayet'in Özellikleri:

- (a) idari vesayet istisnâî nitelikte bir yetkidir.
- (b) Vesayet kanunla verilir
- (c) Vesayet dar yoruma tabi tutulur

Vesayet Makamının Sahip Olduğu Yetkiler (idari Vesayet Yetkisinin Kapsamı):

Merkezî idare makamlarının (ki buna “vesayet makamları” denir) yerinden yönetim kuruluşları üzerinde, geçici olarak görevden uzaklaştırma ve yerinden yönetim kuruluşlarının işlemleri üzerinde de “iptal”, “onama”, “erteleme” ve “düzeltme” gibi vesayet yetkilerine sahip oldukları görülmektedir.

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/temel-idare-hukuku-ady212u?search=huk122u>